

1888

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze
la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate
la redactiuni.

Anulu II.

Blasiu 1 Octombre 1888.

Nr. 1.

Partea besericésca.

Momentulu consacraréi eucharistice si epicles'a liturgiiloru resaritene.

Unu studiu liturgico-dogmaticu de Dr. Victoru Szmigelski.

(Continuare din Nr. 24).

2. *Asiediarea cuvintelor Mantuitorului in centrulu serbarei eucharistice.* — Si am vediutu, si éta in mijloculu scaunului, si a celoru patru fiere, si in mijloculu betraniloru unu Mielu standu, cá cum ar' fi fostu junghiatu, avendu siepte corne, si siepte ochi, cari sunt cele siepte spirite ale lui Domnedieu tramise in totu pamentulu. Si a venitu, si a luat cartea din drépt'a celui ce siedeá pre scaunu. Si déca a luat cartea, cele patru fiere si cei doue dieci si patru de betrani au caduutu in aintea Mielului avendu fiesce carele alauta, si blide de auru pline de amirosituri, cari sunt rogatiunile santiloru. Si canta cantare noua dicundu: *Vrednicu esti, se iéi cartea si se deschidi pecetele ei; cá te-ai junghiatu, si ne-ai rescumpératu pre noi lui Domnedieu cu sangele teu din tóta sementi'a si limb'a si norodulu si neamulu. Si ne-ai facutu pre noi, Domnedieulu nostru, imperati si preoti, si vomu imperati pamentulu.* Astu feliu descrie Vulturulu evangelicu o parte a vedeniei, de care l'a invrednicitu Domnedieu in singuratatea lui de pre insul'a Patmosu ¹⁾. Asiá dara in liturgi'a cea gloriosa a ceriului Mielulu, care s'a junghiatu, e centrulu, in giurulu carui'a se aduna toti si carui'a se inchina toti. Lucru firescu, cá Mielulu, care s'a junghiatu, se fia centrulu si in liturgi'a, care se seversiesce aci

pre pamentu. Dela regul'a acést'a nu va fi deci iertatu nice unei liturgii, se se abata.

Cuvintele acelea, prin cari se seversiesce junghiarea cea mistica a mielului lui Domnedieu, inca vomu avé deci se le cercamu in centrulu serbarei eucharistice. Si déca cercamu, vomu aflá in centrulu acést'a chiaru cuvintele Mantuitorului *Luati mancati, acést'a este trupulu meu scl.* Ele ni-se infaciesieza incungiurate de cei douedieci si patru de betrani avendu fiesce carele alauta si blide de auru pline de mirosituri, cari sunt rogatiunile santiloru. In giurulu loru se grupéza si se cristalizeza adeca rogatiuni de cele mai maretie si mai serbatoresci, cáci déca vomu cercá liturgiile tote si mai alesu liturgiile cele maretie si dramatice ale resariteniloru, vomu aflá, cá tote rogatiunile loru se referescu nemijlocitu ori mijlocitu la repetirea celoru ce dupa relatiunile Evangelistiloru a seversitu Mantuitorulu la cin'a cea din preser'a patimeloru sale.

Cu catu se apropia liturgiile mai tare de centrulu acést'a, cu atatu mai tare si mai chiaru se esprima intr'ensele si dorinti'a, cá mielulu celu junghiatu alu lui Domnedieu se sosessa si se se asiedie in mijloculu credintiosiloru lui, cu atatu mai sintetice devinu si ceremoniile si rogatiunile liturgice, si cu atatu mai invederata si mai strinsa se face si relatiunea acestoru ceremonii si rogatiuni la prefacerea eucharistica, ce va se urmeze. Éra de alta parte dupa ce cu ajutorulu cuventului cá si cu alu unei sabie s'a implinitu junghiarea cea de taina a trupului si sangelui Domnului ¹⁾, urméza rogatiuni si ceremonii asia di-

¹⁾ S. Joann Apocal. 5, 6 urr.

¹⁾ S. Greg. Naz. ep. 171.

cundu analitice, cari nu te lasa, se mai nutresci nici o indoiela despre credinti'a besericeii, că trupulu si sangele Domnului e de facia pre altariu ascunsu sub speciele panii si vinului.

Tote liturgiile se incepu cu rogatiuni si ceremonii de acelea, prin cari preotulu si poporulu voru se recunosca starea peccatosa, in care se afla, si nedemnitata loru de a se apropiá de altariulu Domnului. Ei mai alesu in liturgiile resaritene se róga cu insistintia catu se póte de mare, cá Domnedieu se-i curetia de peccate si de gresiele, se nu aiba in vedere debilitatile firei omenesci si se-i invrednicesca a implini mandatulu, care l'au primitu dela Domnulu nostru Isusu Christosu la cin'a cea de pre urma. Intre rogatiunile acestea se mai adaugu inca si altele acum in vorbire continua, acum in forma de litania. In rogatiunile aceste s. sacrificiu alu trupului si sangelui Domnului se amintesce abia ici colé si numai cá in trecatu. In liturgiile, cari se folosescu in beseric'a nóstra, adeca in liturgiile ss. Joanu Crisostomu si Basiliu celu mare, aflamu facundu-se amintire espresa despre s. sacrificiu eucharisticu mai antáiu, dupa ce preotulu a rostitu rogatiunea pentru catechumenii cei din clas'a chiamatiloru, si dupa ce acesti'a au esitu din beserica ¹⁾. De aci in colo serbarea eucharistica devine din ce in ce totu mai vioia si mai dramatica. Mai antáiu urméza in liturgiile nóstre Intratulu celu mare cu rogatiunile lui cele frumóse si cu ceremonialulu lui celu procesionalu. Rogatiunile lui se apropia deja si mai tare de misteriu, care va se urmeze. In rogatiunea *Nimenea din cei legati cu postele si desmierdarile trupesci* se róga adeca preotulu, cá Christosu *se-lu invrednicesca cu puterea santului seu Spiritu, se lucreze intru santia santulu si precuratulu lui trupu si pretiosulu sange*; éra in cantarea Cheruvicului preotulu si poporulu dice: *Tota grigea cea luméscu se o lapedamu, cá pre Imperatulu toturoru se-lu primimu* ²⁾. Éra dupa ce preotulu dupa Intratulu celu mare a asediatu darurile pre altariu, se desvolta unu dialogu scurtu intre densulu si diaconulu. E amintirea imprumutata. Intra preotulu indreptandu-se catra diaconu dice: *Róga-te pentru mine, impreuna sierbitoriule alu mieu*. Éra diaconulu dice: *Spiritu santu va pogóri preste tine, si puterea celui Preainaltu te va umbrí* ³⁾. Cuvintele acestea, cari le-a rostitu odinióra archangelulu Gavriilu catra

Preacurat'a Vergura María ¹⁾, diaconulu nu le rostesce numai pentru cá si elu se dica ceva. Deja ss. Parinti au aflatu o asemenare fórté mare intre consacrarea eucharistica si intre intruparea Fiului lui Domnedieu din Preacurat'a Vergura. Asia scrie s. Joanu Damascenulu: *Cum va fi acést'a, dice sant'a Vergura, de vreme ce eu nu sciu de barbatu? Responde archangelulu Gavriilu: Spiritu santu va pogóri preste tine, si puterea celui Preainaltu te va umbrí. Si acum intrebi, cum devine panea trupulu lui Christosu si vinulu si ap'a sangele lui Christosu? 'Ti dícu tie si eu: Spiritu santu se reversa preste ele si lucreza ce'a ce trece preste limba si minte* ²⁾. Si asemenarea acést'a e fórté indreptatita, fiindu cá in s. liturgia Betleemulu si muntele Calvariei 'si dau fratiesce manile, si altariulu se asémena iesleloru, dara in acél'a-si momentu si crucei udate de sangele nevinovatu alu Mielului lui Domnedieu. Asia dara diaconulu rostindu cuvintele citate se asémena archangelulu Gavriilu, semnu cá nu mai e departe momentulu acél'a, in care si preotulu se asémena Preacuratei Vergure.

Actiunile liturgice devinu de aci incolo cu multu mai miscate si mai solemne, si rogatiunile se imbraca de aci incolo in cuvinte cu multu mai insufletite. Mai antáiu urméza sarutarea de pace, cá credintiosii iubindu-se unulu pre altulu se fia pregatiti la primirea jertfei, carea le-a gatit'o iubirea domnediesca. Éra dupa ce s'a seversitu marturisirea credintiei, diaconulu aduce poporulu a minte, cá in data va se urmeze actulu jertfei. In liturgiile nostre diaconulu eschiamu la loculu acést'a: *Se stámu bine, se stámu cu frica, se luámu aminte sant'a jertfa cu pace a o adnce*. Provocarea ast'a séu alt'a sinonima se afla mai in tóte liturgiile resaritene. Cea mai semnificativa dintre provocarile acestea e in cestiunea nostra fara indoiéla cea din liturgia coptica a s. Basiliu. Aci diaconulu eschiamu: *Apropiati-ve, stati cu frica, barbatiloru, si priviti catra resaritu. Luati a minte* ³⁾. Totu cu fras'a *Priviti catra resaritu* intrerumpe diaconulu si anafor'a preotului mai catra sfersitu atatu in liturgia amintita catu si in alte cate-va liturgii resaritene ⁴⁾.

¹⁾ V. Liturgierulu ed. Blasiu 1870 p. 77 si 123. — ²⁾ V. Liturg. p. 80 nr. — ³⁾ V. Liturg. p. 84. In teastulu grecescu: *Καὶ ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸν διάκονον. Ἐξῆς ὑπὲρ ἐμοῦ Ὁλλειτοργέ μου. Καὶ ὁ διάκονος. Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὕψιστον ἐπισκιάσει σοι. V. Εὐχολόγιον ed. Rom. 1754. p. 47. Liturgierulu nostru are deci aci lipsa de indreptare, fiindu cá se abate forte tare atatu de teastulu grecescu alu liturgiei catu si de teastulu originalu si de versiunea nostra romanésca a Evangeliei dupa s. Luc'a.*

¹⁾ Luc. 1, 35. — ²⁾ S. Joanu Damasc. De fide orthod. L. IV. c. 13: *Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, φησὶν ἡ ἄγία παρθένος, ἐπεὶ ἄνθρωπος οὐ γινώσκω; Ἀποκρίνεται ὁ ἀρχάγγελος. Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δύναμις ὕψιστον ἐπισκιάσει σοι. Καὶ, νῦν ἑρωτάς, πῶς ὁ ἄστος γίγεται σῶμα Χριστοῦ καὶ ὁ οἶνος καὶ τὸ ὕδωρ αἷμα Χριστοῦ; Λέγω σοι γὰρ. Πνεῦμα ἅγιον ἐπιφοιτᾷ καὶ τὰντα ποιεῖ τὰ ὑπὲρ λόγον καὶ ἔνοιαν. V. si s. Joan. Crisost. homil. in s. Philogenium n. 3; s. Ambros. De myster. cap. 9; s. Aug. in ps. 98. n. 9. — ³⁾ V. Renaudot l. c. T. I. p. 13. — ⁴⁾ Lasu, se urmeze anafor'a din liturgia coptica a s. Basiliu, Renaudot l. c.: Preotulu: *Pace cu voi*. Poporulu: *Si cu spiritulu teu*. Preotulu: *Susu ridicati inimile vostre*. Poporulu: *Avemu catra Domnulu*. Preotulu: *Se multumimu lui Domnedieu*. Poporulu: *Vrednicu si cu dreptate este*. Preotulu: *Vrednicu si cu**

Ce vré óre diaconulu cu provocarea acést'a? *Dela resaritu 'ti vine impacarea. Ea nu numai a venit de acolo, ea vine inca. Pururea ti-se va nasce acolo lumin'a, nu cea fisica, ci de acolo resare sorele dreptatii, de acolo 'ti resare tie totu de un'a. Sorele acest'a e celu ce s'a facutu mijlocitoriu* ¹⁾. Despre ce resaritu vorbesce astu feliu Origene, ne spune Tertulianu scriindu: *Cas'a porumbului* ²⁾ *nostru e simpla, totu de un'a asiediata la inaltime si in locu deschisu si contra resaritu* ³⁾. Diaconulu eschiamandu *Priviti contra resaritu* provoca deci pre credintiosi, cá ochii cei trupesci si cei sufletesci se le fia atientiti spre altariu.

Si provocarea acést'a se face din partea diaconului chiaru la tempulu seu. La sfersitul anaferei tote liturgiile fara de nici o deosebire se ridica in sferele rajului, se mesteca intre cetele nenumerate ale spiriteloru celoru fericite si rapite de insufletire cauta dimpreuna cu cetele angeresci Intreitu-santulu. De unde provine óre insufletirea acést'a a credintiosiloru? Ei privindu contra resaritu vedu deja radiele, cari prevestescu resarirea sorelui dreptatii.

Intreitu-santulu inca s'a imbracatu in multe forme. Cele mai frumoase dintre formele acestea mi-se paru a fi acelea, cari se compunu numai din cuvinte de ale s. Scripture. Éra cea mai frumoasa dintre tóte si de o data si cea mai semnificativa chiaru in cestiunea de facia e cea din liturgi'a sira numita a s. Jacobu fratelui Domnului, ⁴⁾ din cea romana, din cea mozarabica ⁵⁾ si din cele doue liturgii folosite in biseric'a nostra. Ací poporul canta: *Santu, Santu, Santu e Domnulu Sabaoth, plinu e ceriulu si pamentulu de marirea lui. Osan'a intru cei de susu. Bine e cuventatu, celu ce vine intru numele Domnului. Osan'a intru cei de susu* ⁶⁾. Aclamatiiunile acestea, — cáci ori cine vede, cá ele 'su aclamatiuni insufletite, — 'su luete tote din s. Scriptura. Cea de antaiu, adeca *Santu, Santu, Santu e Domnulu Sabaoth, plinu e ceriulu si pamentulu de marirea lui*, e cantarea ce'a ce dupa vedeni'a profetului Isai'a 6, 1 urr. o canta Serafi cei ce stau impregiurulu scaunului lui Domnedieu.

dreptate, vrednicu si cu dreptate este, cu adeveratu vrednicu, cuviintiosu, de lipsa, vrednicu si cu dreptate, carele esti mai inainte de veci, domnindu pana in eternu, carele locuiesci intru inaltime si privesci la cele de diosu, carele ai creatu ceriulu si pamentulu, marea si tóte, cate sunt intr'ensele, Parinte alu Domnului Domnedieului si Mantuitoriuului nostru Isusu Christosu, carele tote cele vedute si nevedute print'ensulu le-ai creatu, siedindu pre scaunulu marirei tale, caruia i-se inchina tóte poterile sante. Diaconulu: Cei ce siedeti scolati-re. Preotulu: In giurulu caru'a stau Angerii si Archanghelii, Irincipatele, Poterile, Scaunele, Domniile, Tariile. Diaconulu: Priviti contra resaritu. Preotulu: Pentru cá in giurulu teu stau Cherubii, plini de ochi, si Serafi avendu cate siese aripi, imnulu marirei tale 'lu canta dicundu neincetatu. Poporulu: Santu, Santu, Santu e Domnulu. — V. si lit. copt. a s. Greg. la Renaudot I. c. p. 28; lit. copt. a s. Cir. I. c. p. 45 ur. si altele.

¹⁾ Origen. in Levitic. hom. 9. 13. — ²⁾ Racl'a seu ciboriulu in vechime aveá form'a unui porumbu, care aniná de asupr'a altarului. — ³⁾ Tertull. adv. Fanstum L. XX. cap 23. — ⁴⁾ Renaudot I. c. T. II. p. 31. — ⁵⁾ Mabillon I. c. p. 440. — ⁶⁾ Nu potu trece ací cu vederea faptululu acel'a, cá pre la noi in unele beserice bineventarea

Éra ce'a ce urmeza e aclamatiunea dela Mat. 21, 9, cu care poporulu evreescu cu alusiune la ps. 117, 26 a intempinatu pre Domnulu nostru Isusu Christosu cu cate va dile mai in ainte de patime. Ce privesce Intreitu-santulu Serafiloru, elu inca se canta ací cu referire speciala la acel'a, care va se se pogore acum din ceriu pre pamentu si se imple si pamentulu de marirea sa. E adeca cuviintiosu, cá sosirea acést'a a Domnului nostru Isusu Christosu pre pamentu se o vestésca si se o laude cantare angeresca, precum si sosirea lui cea de antaiu a vestit'o si a landat'o cantare angeresca ¹⁾. Si credintiosii abia au finitu cantarea Serafiloru, si ei si vedu deja cu ochii sufletesci sorele dreptatii ivindu-se la marginea resaritului si rapiti de insufletire santa 'lu intempina cu salutarea triumfala: *Osan'a intru cei de susu. Bine e cuventatu, celu ce vine intru numele Domnului. Osan'a intru cei de susu. Éra finindu-se acést'a, éta sórele se ridica maiestosu, pana ce preotuþu implinindu mandatulu domnedieescu rostesce cu viersu mare: Luati mancati, acest'a este corpulu mieu, carele se frange pentru voi spre iertarea pecatelor. Beti dintru acest'a toti, acesta este sangele mieu alu legei celei nove, carele pentru voi si pentru multi se vèrsa spre iertarea pecatelor.*

In liturgiile ss. Joanu Crisostomu si Basiliu celu Mare diaconulu intr'ace'a prinde orariulu cu trei degete ale dreptei si intindiendu man'a aréta spre cele puse inainte chiaru in momentululu acel'a, in care preotulu rostesce preste ele cuvintele Mantuitoriuului. Rubric'a respectiva suna astu feliu: *Éra pana ce dice acestea, diaconulu aréta preotului santulu discu prindiendu si orariulu cu trei degete ale dreptei. Asemenea si candu preotulu dice Beti dintru acest'a toti, aréta de o data si acel'a spre santulu discu* ²⁾. Cá unu alu doilea Joanu Botezatoriulu aréta diaconulu spre mielulu lui Domnedieu, care se junghia acum luandu asupr'a sa pecatele lumei.

acést'a a Mantuitoriuului se inchieia deja cu celu de antaiu *Osan'a intru cei de susu*. Nu-mi potu intipui pentru faptululu acest'a alta cauza a fara de intentiunea de a crutiá din tempu. Inse mie mi-se pare, cá in s. liturgia preste totu virtutea acést'a a crutiarei nici de cum nu e la loculu seu si nu e la loculu seu mai alesu in momentululu consacraréi eucharistice, candu insufletirea cea santa a credintiosiloru ar' trebui se fia ajunsa la culme. Mi aducu ací aminte de cuvintele profetului Jeremia 48, 10: *Blastematu e, celu ce face lucrurile Domnului cu lené. Altu cum zelulu acest'a de a crutiá tempulu une ori ajunge pana a fi ridiculu. Asia am auditu une ori cantandu-se din partea a dou'a a Cheruviculuului numai silabele Ca pre imperatulu tutu. Déca omulu nu ar' sci, cá ié parte la s. liturgia, ar' fi in dreptu, se intrebe, cá in care parte a Polinesiei domnesce imperatulu acest'a, de pórtá unu nume asia de siodu,*

¹⁾ Luc. 2, 13 ur. — ²⁾ *Τούτων δὲ λεγομένων, δεικνύει τῷ ἱερεὶ ὁ διάκονος τὸν ἅγιον δίσκον κρατῶν καὶ τὸ φάριον τοῖς τρισὶ δακτύλοις τῆς δεξιᾶς. Ὁμοίως καὶ ὅταν λέγει ὁ ἱερεὺς τὸ Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες συνδεικνύει καὶ αὐτὸς τὸ ἅγιον ποτήριον. V. Ευχολόγιον I. c. p. 51. Cf. si p. 77. Din liturgiulu nostru rubric'a acést'a e omisa.*

Era respunsulu poporului la cuvintele acelea ale Mantuitorului e in tote liturgiile resaritene unu indoitu *Aminu*. Ce va se dica *Aminu*-lu acest'a, ne spune s. Ambrosiu scriindu: *Insu-si Domnulu Isusu striga: Acesta este corpulu meu —. — Elu insu-si 'lu numesce sangele seu. Mai in ainte de consacrare se numesce altu cum, dupa consacrare se numesce sange. Si tu dici Aminu, adeca adeveratu este* ¹⁾. Explicarea acest'a ne-o oferesce de altu cum si textulu catoru va liturgiile resaritene. Asia aflamu, ca in liturgi'a etiopena dupa cuvintele *Luati mancati scl.* poporul raspunde: *Aminu. Aminu. Aminu. Credemu si suntemu certi, te laudamu, Domnulu Domnedieulu nostru, acest'a e cu adeveratu, si asia credemu, trupulu teu; era dupa cuvintele: Beti dintru acesta toti scl.* poporul raspunde: *Aminu. Cu adeveratu sangele teu, credemu.*

Preste rogatiunile cele ce urmaza, potemu trece mai iute. Ele 'su seu oferirea sacrificiului eucharisticu intru onorea Santiloru si intru amintirea celoru vii si celoru morti, seu voru se fia pregatirea nemijlocita a credintiosiloru la primirea cuviintiosa a santei cuminecature, seu esprima multiamit'a credintiosiloru, pentru ca Domnedieu *i-a invrednicitu ceresciloru sale si fara de morte taine.* Acest'a o pote vede ori cine cetindu cu luare a minte rogatiunile acestea, precum le cuprindu liturgiile ss. Joanu Crisostomu si Basiliu celu Mare. Astu feliu va vede de o data si ace'a, ca rogatiunile acestea tote desvolta mai departe *Aminu*-lu acel'a indoitu exprimandu credinti'a besericea, ca s. Eucharist'a e deja seversita si ca ea *este cu adeveratu insu-si preacuratu trupulu lui Christosu si insu-si preapretiosu sangele lui.* Singur'a rogatiune, care se pare a demustra contrariulu si astu feliu ar' pote, se ne clatesca intru convingerea nostra, este Epicles'a seu invocarea Spiritului santu, carea se afla in cele mai multe liturgiile resaritene. In liturgi'a s. Joanu Crisostomu aflamu intr'ens'a cuvintele preotului: *Si fa adeca panaa acest'a, pretiosu corpulu Christosului teu, era ce este in potirulu acest'a, pretiosu sangele Christosului teu, prefacundu-le pre densele cu Spiritulu teu celu santu.* La prim'a vedere s'ar' pare, ca Epicles'a acest'a ar' consacra darurile cele puse inainte, dara ca nu e asia, vomu vede mai la vale.

(Va urmá).

Sant'a Evangelia. X

(Continuare din Nr. 24)

Gresitu este dupa parere-mi prescristulu din s. evangelia, ca si cum evangeli'a lui Luc'a s'ar' incepe din *Luni a 18* dupa Rosalie din urmatorie motive:

¹⁾ S. Ambros. De myster. cap. 9. n. 53. — ²⁾ Renaudot I. c. T. I. p. 517.

Luni dupa Dominec'a crucei pote se cada intre 13—17 septemani dupa Rosalie, deci nu coincide totu deauna cu Luni a 18 dupa Rosalie, si asia ar' trebui se urmeze un'a din doua, si anume ori ace'a ca de ar' cade Luni dupa Dominec'a crucei pre veri si care Luni din septeman'a dupa Rosalie, de locu trebuie se se incepa evangeli'a dela Luc'a, s'au ca abatendu-ne dela principiulu ca Evangeli'a dela Luc'a se cetesce din Luni dupa Dominec'a Inaltiarei crucei, cu cetirea evangheliei dela Luc'a se acceptamu pana Luni a 18 dupa Rosalie.

Dara cumca casulu acest'a din urma nu pote se steie, — ci numai principiulu de susu, voiu areta cu esemplu.

In anulu curente, Dominec'a 13 dupa Rosalie coincide cu Dominec'a inainte de diu'a crucei, Dominec'a 14 dupa Rosalie cu Dominec'a dupa inaltierea crucei convine cu Luni 14 dupa Rosalie.

Intrebare e dara, ca ce se se faca cu Dominecile respective septemanele 15, 16 si 17 dupa Rosalie? Acele simplamente suntu de a se lasa fara, si in locul acelu evanghelie, cu Luni a 15 septemana se se incepa cetirea evangheliei dela Luc'a.

Deca inse sta aceast'a cum de s'a insemnatu totusi in Evangelia, ca cetirea evanghelielu dela Luc'a se incepe din Luni a 18 septemana? Subscristulu e de parere, ca precum totu in ace'a evangelia s'a pusu ca in Dominec'a Vamesiului este de a se ceti evangeli'a 11 a inviarei (la manecare) si se se cante versulu alu 8-lea, — ceea-ce inse nu sta totu-de-un'a, — ci pote a fostu asiá in anulu candu s'a tiparitu evangeli'a (1765); asiá a potutu se se puna si insemnarea cea de susu, de-ora-ce dora luni dupa dominec'a inaltiarei crucei a convenitu cu luni 18 dupa Rosalie.

Cestiunea aceast'a nu mi-se pare destulu deslucita neci in „Typiculu edatu de P. O. D. Titu Budu. Pentru-ca desi se dice ca „la dominec'a inaintea crucei inceta sirulu domineceloru 13, 14, 15, 16 seu 17“, — totusi mai josu se dice ca dupa dominec'a Inaltiarei urmédia evangheliele dela Luc'a, cari se incepu cu *dominec'a 18* dupa Rosalie“. Aci dupa parerea mea numai atat'a ar' fi trebuitu a insemna „adeca ace'a evangelia, care in s. carte a *Evangeliei e pusa pre Luni a 18* dupa Rosalie“, si atunci ar' fi fostu respita tota indoiel'a.

Altu-cum facia de typiculu D. Budu mai insemnu, ca evangeli'a lui Luc'a nu se incepe *Dominec'a* ci *Luni* dupa inaltierea crucei, — ori cu cea din Luni a 18 dupa Rosalie.

c) Daca 11 Octobre (23 st. n.) adeca amintirea Sinodului alu 7-lea ecumenicu cade pre Domineca, atunci in aceast'a se lasa evangeli'a ordului dominecei de dupa Rosalie, si in locu-i se cetesce Evangeli'a

4-a dominec'a dela Luc'a „Dis'a Domnulu esemplulu acest'a, esitu-a semanatoriulu s. c. l.“, (adeca evangeli'a 21 dupa Rosalie, cum e insemnatu in Evangeliu). Daca inse nu cade pre dominec'a, atunci ace'a-si evangelia (4 domineca dela Luc'a) se cetesce in dominec'a inmediatu urmat'oria dupa 11 Octobre, intielegandu-se de sene ca si aci va fi se se lipsesca evangeli'a rondului de dupa Rosalie.

d) In Dominec'a ce ar' cade inainte de 6 Novembre (18 st. n.) se cetesce evangeli'a 5-a domineca dela Luc'a (despre celu avutu) seu cum e insemnatu in evangeli'a 22 dupa Rosalie.

In dominec'a stramosiloru se cetesce Evangeli'a a 11 Domineca a lui Luc'a (despre cin'a cea mare), carea in evangelia occure ca a 28 dupa Rosalie.

Pentru-ca se se veda, ca candu au se remana afara dominecele 13, 14, 15, 16 ori 17 dupa Rosalie si in locu-le se intre evangeli'a dela Luc'a, — in legatura cu p. b) aci damu urmatoriulu conspectu:

a) Candu cadu pascile in 22 Martiu, atunci se cetesce in ordulu domineceloru de dupa Rosalie si evangeli'a Cananienei seu 17 dupa Rosalie. Deci Evangeli'a dela Luc'a, nu intra Luni a 18 dupa Rosalie, ci dupa domineca inainte si dupa Innaltierea crucei.

b) Daca pascile cadu in 23 Martiu, se cetesce numai evangeli'a 16 domineca dupa Rosalie, era dupa aceast'a Domineca urmaza Evangeli'a Inainte de Innaltiere, — cea din serbatorea si dupa dominec'a Innaltierei, si acestor'a urmaza inceperea Evangeliei dela Luc'a.

c) Daca pascile cadu in 24, 25, 26, 27, 28 si 29 Martie, suntu numai 16 Domineci dupa Rosalie, acelei urmaza Evangeli'a inainte si dupa Dominec'a Innaltierei, — si apoi intra evangeli'a dela Luc'a, —

d) Candu pascile cadu in 30 Martiu, atunci dupa Rosalie suntu numai 15 domineci (16 si 17 remanu afora) acesteia urmaza Dominec'a Inainte de Innaltierea crucei, — si domineca cea dupa Innaltiere, si numai apoi urmaza Luc'a,

e) Decum-va pascile cadu in 31 Martie, 1, 2, 3 si 4 Aprilie, dupa Rosalie erasi suntu numai 15 domineci (16 si 17 remanu), acesteia urmaza evangeli'a Inainte si dupa Innaltierea Crucii, deci evangeli'a dela Luc'a convine cu Luni 18 dupa Rosalie.

f) Candu pascile cadu in 5, 7, 8, 9, 10, 11 si 12 Aprilie, dupa Rosalie suntu numai 14 Domineci (15, 16, 17 se lipsescu) apoi urmaza Dominec'a Inaintea, si dupa Innaltierea crucei, era acesteia evangeli'a dela Luc'a.

g) De cadu pascile in 6 Aprilie, erasi suntu numai 14 domineci dupa Rosalie, — (15, 16 si 17 se lipsescu), careia urmaza evangeliile Inainte de diu'a crucei, — cea din serbatorea crucei si cea dupa dominec'a crucei. —

h) De cadu pascile pre 13 Aprilu dupa Rosalie suntu numai 13 Domineci (14, 15, 16, 17 se lipsescu) apoi urmaza Dominec'a inainte, in diu'a crucei si cea dupa dominec'a Innaltierei, si numai atunci evangeli'a dela Luc'a. —

i) Déca pascile cadu in 14, 15, 16, 17, 18, 19 Aprilie, dupa Rosalie erasi suntu numai 13 domineci (14, 15, 16, 17 se lipsescu) aceleia urmaza evangeli'a dominecei inainte de innaltiere, — si dupa innaltiere, si numai apoi urmaza evangeli'a dela Luc'a.

j) De cadu pascile in 20 Aprilie, dupa Rosalie suntu numai 12 domineci (13—17 se lipsescu) urmaza evangeli'a pre dominec'a inainte de diu'a crucei, — cea in serbatorea crucei, si cea de dominec'a dupa innaltiere, si numai atunci a lui Luc'a. In urma

l) Daca pascile cadu in 21, 22, 23, 24, 25 Aprilie, domineci dupa Rosalie suntu numai 12 (13—17 se lipsescu), acesteia urmaza evangeli'a dominecei inainte de Innaltiere, si cea dupa innaltiere, si asiá a lui Luc'a. —

4) Afora de ordulu cetirei evangeliiloru mai susu desfasiuratu, mai suntu inca :

a) Evangeliie statorite pentru serbatorile neschimbate (imobile), cá: Bunavestirea, s. Georgiu, Nascerea s. Joann, — s. Petru si Paulu, — s. Ilie, s. Demetriu, s. Nicolae s. a. Evangeliile acestoru serbatori, de ar' cade pre ver' un'a din Dominecele respective, suntu de a se lua dupa prescisele tipicului asicdiatu pentru acele dile.

b) pre dilele unoru santi necelebrate cu serbatori legate, inca suntu asiediate evangeliie, cari se potu vede in Menologiu togmitu pre fia-care luna, —

c) apoi mai suntu evangeliie prescise pentru dilele santiloru, cari la renduiel'a luniloru nu au evangeliie cá: la ángeru, — profeti, — apostoli, — martiri, — Archierei si cuviosi. Totu asia suntu asiediate evangeliie si pentru dile si impregiurari ocasionale cá: la santirea beserice, — la facere de calugeru, — la bolnavi, — la morti, — la neploiere, — la cutremuru, — aprindere de focu, — la navalirea altoru neamuri, — la tota cererea, — la marturisire — si la maslu, — cari tote se afla insemnate la capetulu s. Evangeliie.

(Va urma)

J. Erosiu.

Acte istorice.

Epistolele Archieriloru de b. m. si ale basilitoru dela manastirea dela Blasiu suntu destulu de interesante si in mai multe privintie implu lacunele ce se afla

1) In princip. Actor. IV. 5. T. III. p. 105.

in istoria santei uniri; deci se recere neincungiuratu, cá acele se fia comentate mai alesu acolo unde cu doue s'au trei cuvinte se facu alusiuni la fapte mari istorice. Redactiunea precum a comentatu epistolele marelui istoricu G. Sincai si ale lui Inocentiu Clain, nu va intrelasa dilucidarea si esplicarea alusiunilor istorice din epistolele aceste, ba are de cugetu a descrie si biografi'a binemeritatului arhieru Gr. Maioru si a tiese istoria Archidiecesei de pe acele tempuri.

Acést'a inse acum nu se pote face, de-orece spatiulu foiei nu permite si inca neci documentele nu 'su publicate tote. Deci publiculu cetitoriu este rogatu, cá se fia cu rabadare si se petréca cu bine voitoria atentiune documentele ce se publica, cá la tempulu seu candu acele se voru comentá se se pota orientá deplinu in cestiune.

Eminentissimi ac Reverendissimi Patres Patroni Benignissimi Colendissimi!

Multum sane me consolatae sunt Eminentiarum Vestrarum 5-a Februarii a. c. ad me datae litterae, ex quibus et salutaria monita mihi meisque Paternae data cum gaudio suscepi, Parochisque servanda mandavi; atque pro eo quod de excludendo schismatico Sophronio peropportuni Emo. Dono. Cardinali Nuncio dati sint abinde ordines, juxta quos apud Augustam Aulam Viennensem ageret, Sanctissimo Domino Nostro una et Eminentis Vestris mirificas refero grates, tantum enim praefati Eminentissimi apud Augustam Aulam interpositum studium potuit, ut schismatico homini in istam Dioecesim reditus amplius non pateat. Interea temporis Divina favente Clementia 300 et amplius Pagi ad Piae Matris Ecclesiae amplexum suavissime redierunt, redeuntque turnatim quotidie mirabiliter, atque totus iste Populus communi voce quaquaversus inclamat: sese ad Episcopum Major ejusque fidem accessuros, modo schismaticus de coetero non subintret. En messis multa, Patres Eminentissimi, operarii vero pauci! quod Christi supremi Pastoris effatum sibi, sanc hac in parte verificatur, quippe ob defectum mediorum et foundationum, maxima hic est virorum literatorum penuria, qui in instruendo rudi hoc populo erudiendaque Juventute domi forisque praesto mihi esse, suoque officio in confirmandis retinendisque recens potissime conversis amussim fungi possent. Absoluta haec Ecclesiae meae necessitas absolute exigit, ut tres alumni, qui in alterum annum ss. Theologiae studiis in Almo Collegio de Propaganda Fide navant operam, hoc adhuc anno domum revertantur. Vestris proinde Eminentis perenixe supplico, dignentur opportunos ac salutare dare ordines, ut dicti Alumni cum exordio mensis Septembris horum ab Urbe moveant, quorum in locum tres alii a nobis continuo veniant.

Alterum est quod ab ingenita Eminentiarum Vestrarum pietate submisce exoro, ut cum tanta Ecclesia ad formandos sibi operarios exiguis admodum beneficiis et foundationibus uti praemisi, provisa sit, dignarentur Eminentiae Vestrae pro sua qua in propagandam Fidem Catholicam feruntur, cura et sollicitudine ad Collegium Graecum unum administrum Alumnum de hac Dioecesi paterne succipere: tantum sanctissimi D. N. Eminentiarumque Vestrarum vere paternum Beneficium *Gentes haec finitimae* aeternum depra-

dicabunt, ego vero distincto filialis venerationis jugique subjectionis Religiosae cultu perenni sum.

Cibinii 8-a Junii 1774.

Eminentiarum Vestrarum

Obsequiosissimus servus et Capellanus,

Major Eppus Fogarasiensis.

*Eminentissimorum si Reverendissimorum Parinti!
Patronorum Pregratosi!*

M'a mangaiatu tare epistol'a Eminentieloru Vostre de dto 5 Februariu a. c. din care cu bucuria am primitu suaturile salutarie parintiesci pentru mine si pentru ai miei si am dispusu, cá Parochii se le observeze; cele mai caldurose multiemite dau Preasantitului Domnu alu Nostru si Eminentieloru Vostre, cá a si facutu dispusetiunile, ca Cardinalulu Nunciu se luere la curtea din Viena, cá schismaticulu Sofroniu se se alunge din dieces'a mea, intrepunerea Eminentissimului Nunciu la curtea din Viena a fostu asia de valorosa, cá acestui omu schismaticu i s'a opritu de acum inainte reintorcerea in acést'a diecesa. Pe tempurile aceste mai multu cá 300 de sate au imbratfisiatu sant'a unire si in tota dia'a cu cetete se reintoreu la unire, si poporulu acést'a in tote locurile cu o voce asemene striga, cá ei se voru alatura la episcopulu Major si la credint'a lui numai cá schismaticulu se nu se mai reintorca. Eca Eminentissimorum Parinti secerisiu mare, lucratori inse pucini, care dicere a Pastoriului Nostru Isusu Christosu déca ore undeva aici negresitu se verifica, cá-ei din lips'a midfocoloru si fundatiunilor ducemu mare lipsa de omeni literati, cari se 'mi fia la indemana atátu ca se instrueze acestu poporu necultu, cátu si junimea aici in locu si pe sate si cari in vertutea diregatorie loru se fia capaci a intari in credintia pre neoconversi. Indigint'a acést'a mare a diecesei mele neincungiuratu recere, cá cei trei alumni, cari studiéza la Roma s. teologia in alu doile anu, inea in acestu anu se se reintorca, din care cauza umilitu rogu Eminentiele Vostre se binevoiti a face dispusetiunile necesarie, ca amintiti alumni se se reintorea cu inceputulu lunei Septembrie, in loculu carora se voru tramite alti trei.

Rogarea a dou'a, ce cutezu a Ve asterne Eminentieloru Vostre, este, ca se ve indurati a primi unu tineru in colegiulu grecu, de-orace beserie'a mea precum amintii, duce mare lipsa de lucratori, pentru care gratia a Eminentieloru Vostre *poporulu acestu marginasiu* va fi in veci multiamitoriu si eu cu cea mai profunda veneratiune sum

Alu Eminentieloru Vostre

Sibiu 8 Juniu 1774.

celu mi plecatu servu si capelanu
Major Episcopu dela Fagarasiu.

Casuri practice din teologi'a morale.

De Dr. Isidoru Marcu, profesoru in seminariulu teologicu din Blasiu

Precum in lucrarile nostre preste totu, asia si intru apropiarea cunoscintieloru, avemu si trebue se avemu in vedere momentulu practic. Nece unu omu cu judecat'a sanetosa nu studieza numai de ace'a, cá se póta dice cá a studiatu si densusu, ci studieza, cá cu ajutoriulu cunoscintieloru cástigate, se póta ocupá unu locu in societate, seau se traga unu folosu practic de in studiulu seu, fia acelu folosu materialu, fia elu moralu. Momentulu practic este quasi motorulu

principalu si directivulu in studiulu nostru. Póte avé cineva ori câtu de multe si frumóse cunoscintie teoretice, déca nu le scie intrebuintiá spre promovarea binelui propriu si comunu, acele cunoscintie remanu sterile si de unu pretiu efemeru. De unde teori'a amu pote-o fórté bine asemená cu florile, ér' pracs'a cu fructele. Unde nu suntu flori, nu póte fi vorba nece de fructe; dar' florile din cari neei una data nu se produc fructe, suntu fara valóre, de óre-ce destinatiunea lor este, cá din ele se se devólte fructe. Acésta asemenare are locu atatu cu privire la scientiele profane, catu si cu respectu la celea sacre.

Se consideramu pentru esemplu dintre disciplinele sacre: Moralulu séu scienti'a despre moravuri. Moralulu de o parte ne espune principiile generali, dupa cari avemu se ne indreptamu viéti'a nostra interna si externa, spre a poté ajunge la destinatiunea nostra ultima, la fericirea cerésca; dar' elu nu se multiamesce numai cu atata, ci de alta parte se ocupa si cu aplicarea principiiloru generali la casuri concrete si particulari, totu una data cestiuile practice le discuta si rezolva conformu aceluor principiie. In acést'a, adeca in aplicarea principiiloru morali la casuri senguratice jace cea mai mare greutate, dupa cum observa si unulu dintre cei mai celebri moralisti, scriendu: „Maxima quippe hujus scientiae (moralis) difficultas in hoc consistit, ut principia ad casus particulares bene applicentur et diverso modo prout diversae occurrunt circumstantiae, ex quibus resolutionum pendet variatio. Hoc utique est, in quo auctores nostri laborant, ut ex principiis particulares resolutiones deducant. (S. Alphonsus: dissert. de usu moderato opin. probabilis).

Asia dara pondulu principalu alu Moralului jace intru ace'a cá se scimu, ce este de facutu in casuri concrete; de óre-ce, totu ce se intempla, vine inainte cá particulariu. Acum de una parte spre a nu veni in colisiune cu vre una lege, de alta parte cá se fimu impacati si cu noi insine, adeca cu conscienti'a nostra, trebuie se scimu, cá in casulu datu si sub impregiurarile date (hic et nunc) care principiu e de a se aplicá; cáci atatu a calcá legea cunoscuta, catu si a lucrá in contr'a conscientiei este pecatu; pecatulu inse in totu casulu trebuie incungiuratu. „Juste, quod justum est, persequeris: (Deut. 16, 20).

In pusetiunea critica de a dubitá cá óre ce e de facutu in cutare casu, póte ajunge fia care omu consciu de lucrarile sale.

Prin nmare dela toti s'ar' recere, se-si insusiésca una indemanare ore-care in aplicarea principiiloru morali. Multi ómeni inse, parte in urm'a educatiunei primite si a relatiuniloru in cari traescu, parte din caus'a ocupatiuniloru si grigiloru pentru

sustienerea vietiei, in casuri mai complicate suntu aprópe incapaci a-si formá o judecata practica cu respectu la moralitatea faptelor sale. Nascundu-se in ei scrupuli si remuscari de conscientia pentru o fapta ore-care si nepotédu-se ei insi-si ajutá pre sene, urméza cá suntu avisati la ajutoriulu altor'a. Cine ar' fi óre mai competentu — ma chiaru obligatu — a prestá concursulu seu in atari casuri decatu pastoriulu sufletescu? diu acésta cauza nime nu are lipsa de mai mare desteritate in aplicarea principiiloru generali in casuri concrete, cá unu pastoriu sufletescu.

Elu in virturea oficiului seu trebuie se delature totu ce ar' poté impedecá pre credintiosi in castigarea mantuirei, ma este chiaru detoriu a promová binele si prosperarea loru in totu modulu posibilu si licitu. Cá se tacemu despre alte agende ale pastoriului sufletescu cu privire la promovarea binelui, nu numai spirituálu, dar' si temporalu, alu poporului, cine nu scie, cá densulu fórté adese ori este chiepmatu a compune certele si neintielegerile escate intre credintiosi si astu feliu a restabili pacea, iubirea si armoni'a, care trebuie se domnésca intre toti fii sei sufletesci. In atari casuri inse este de a se purcede cu cea mai mare prudentia, cá de o parte se nu se vateme nece dreptatea si nice equitatea, éra de alta parte cei certati intre sine se fie convinsi, cá i- s'a datu fia carui, ce-i compete, cáci altu cumu nu se póte sperá una pace durabile. Una procedura neprecauta din partea preutului, in locu de a linisci pasiunile, le-ar' escitá numai si mai tare, si ar' poté ajunge lucrulu la procese inaintea forului civilu, cari procese de comunu — chiaru si din punctu de vedere materialu — suntu desastruóse pentru ambe partile litiganti.

Cu multu mai complicate sunt casurile, cari vinu inainte in tribunalulu confesionalu. Resolvirea acestor'a nu una data aducu in perplesitate si pre cei mai esperti confesari.

Aici confesariulu in calitatea s'a de invetiatoriu, medicu si judecatoriu, indata si fara amanare are se dé penitentelui instructiunea necesaria, se-i prescrie remediile celea mai acomodate pentru vindecarea sufletului si se aduca sententia drépta, aratandu totu una data si convingundu-lu pre penitente despre detorintiele contrase in urm'a pecatelor comise. Confesariulu este detoriu mai departe a resolví dubiele, cari i- s'ar' propune de catra ver unu penitente, precum si a inprasciá scrupulii, de cari póte ar' fi vexatu ore care dintre fiii sei sufletesci.

Cá pastoriulu sufletescu in casuri neprevedite si incurcate se nu vina in confusiune, ci se se scie reculege si se sucurga curundu fia carui, cu cea de ce are lipsa, seau cu alte cuvinte se póta tractá pre fia care dupa individualitatea sa, pre lenga unu studiu seriosu, are lipsa si de cea mai mare prudentia precum

si de unu esercitiu continuu in enodarea cestiuniloru practice pre basea principiiloru generali.

Spre a oferí clerului ocaziune a se deprinde in resolvirea casuriloru, ce potu ocure, si astu felu cunosciintele castigat in decursulu studiiloru teologice a si-le face fructifere, ne-amu propusu a publicá in acestu organu din candu in candu casuri practice, parte resoltite, parte neresoltite, concrediendu resolvirea acelor'a fratiloru preoti.

In deslegarea casuriloru propuse ne vomu indreptá dupa cei mai destinsi moralisti, pre cari eventualu -i vomu si citá. Totu una data suntemu gata a resolti dubiale practice, pentru resolvirea caroru ver unulu din fratiu preoti s'ar' adresá la noi.

De asta-data vomu lasá se urmeze urmatoriulu

Casu.

Proprietariulu Dionisiu voindu a anexá la proprietatea sa si agrulu vecinulu seu Alesiu, care si altu-cum fiindu unu omu neglidentu si-a lasatu agrulu de s'a intielenitu, a inceputu procesu contr'a lui Alesiu, sub pretestulu, cá agrulu s'ar' tiené de mosi'a sa, si cá Alesiu nu ar' fi ajunsu pre cale onesta in posesiunea aceluia.

Producundu Dionisiu documente false si martori corupti castigá agrulu prin sententia judecatorésca.

Dupa vre o cativa ani fiindu Dionisiu morbosu, incepú alu mustrá consciencia sa pentru nedreptatea facuta lui Alesiu, deci recurge la sfatulu confesariulu, care-i impune:

I. a restitui lui Alesiu agrulu din cestiune;

II. fructele percepte din acelu agru seuu pretiulu lor;

III. subtragându-si spesele avute cu lucrarea conservarea si ameliorarea agrulu. — Ore corectú a purcesu confesariulu? Da! a purcesu corectú, impunându lui Dionisiu.

ad. I. Restituirea agrulu, de ore-ce Dionisiu este posesoru de credintia rea, sciendu bine cá agrulu susnumitu numai pre nedreptulu a ajunsu in posesiunea densulu, „posesorulu de credintia rea inse este obligatu a restitui lucrulu, déca acelu a existe in individuu ori pretiulu lui equivalentu, déca nu mai existe“. (v. Dr. Ratiu Etic'a crestina §.154. Regul'a 1. p. 368). Agrulu inse existe, ergo . . . Nu schimba de locu natura lucrulu, impregiurarea cá agrulu a fostu ascrisu lui Dionisiu prin sententia judecatorésca. Sentintia judecatorésca nu póte avé mai mare valóre decatu documentele, pre care s'a basatu, dar' aceste amu supusu cá suntu false prin urmare si sententia adusa pre bas'a acelor'a inca este falsa. Sententia falsa nu lipsesce pre nime de dominiulu seu, celu pucinu in forulu consciencia, cáci pentru forulu esternu in genere obliga, pana candu nu se demustra

falsitatea acelei'a. Aici inse se tractéza de forulu consciencia, deci Alesiu nu a fostu lipsitu de dominiulu agrulu seu.

ad. II. Cu totu dreptulu i s'a impusu lui Dionisiu si restituirea fructelor percepte din agrulu lui Alesiu respective pretiulu aceluia.

Fructele sunt ale acelu, ale caru este dominiulu lucrulu fructiferu. Dominiulu agrulu, dupa cum s'a veditu mai susu, apartiene lui Alesiu, asia dar' si fructele, incatu suntu producte naturali, inca competu densulu. „Res fructificat Domino“.

ad. III. Si-pote subtrage Dionisiu din fructele agrulu, spesele impreunate cu conservarea, lucrarea si ameliorarea aceluia. Ratiune este: cá cerealele nu suntu numai fructe naturali, ci suntu mixte, produse din agru prein lucrulu omulu, éra sententia comuna suna: fructus mixti, a possessore tam bonae, quam malae fidei non debent restitui, nisi in quantum respondent naturae, non vero in quantum respondent industriae. S. Alphons. Theologia moral. lib. III. 610). Afora de ece'a aceste ar' fi trebuitu se le faca si Alesiu. In fine nu se cuvine cá elu se devina mai avutu, cu daun'a si prin spesele lui Dionisiu „Nemo ex re alterius locupletari debet“.

Catra on. cetitori.

Cu ajutoriulu lui Domnedieu incepemu anululu II-le alu acestei foie.

Din partea tipografiei, cá editoru, s'a facutu totu ce i-a statu in putintia, pentru-cá foi'a se aiba forma si infatisiare frumoasa, asia incatu speramu a fi multumitu asteptarile binevoitoriloru cetitori.

In viitoriu, continuandu intre acelea-si impregiurari si cu acela-si numeru de abonati, ne vomu dá tota silintia de a face tote imbunetatirile dorite de mai marii nostri si cerute de interesele provinciei besericesci, — de cumva ne va admite si starea materiale a intreprinderi.

Acést'a din urma inse, pana acum nu ne prea imbarbatéza. Din abia 600 de abonati, ce ni-au venitu in cursulu anululu I-u (ad. din 1 Oct. 1887 — 30 Sept. 1888), mai multu de jumetate suntu inca in restantia cu abonamentulu, parte pre intregu anulu, parte pre semestruulu alu II-le, — ceea ce ingreunéza multu mersulu si prospererea foiei.

Pentru ace'a, venimu din nou cu rogarea, cá P. T. Domni abonati, cari restéza inca cu pretiulu de abonamentu, se binevoiésca a ne trimite catu mai fara aménare pretiulu restantu.

Cu numeri intrecetori dispunemu, si rogamu pre doritorii de a-si intregi esemplariulu anululu trecutú, a ne reclamá numerii, ce le lipsescu, cá se le potemu trimite.

Administratiunea.

Partea scolastica.

Augustu Trefort.

— Nascutu in 7 Februaru 1817; mortu in 22 Augustu 1888. —

Primulu punctu alu programei nóstre ne indreptatiese a dá la lumina schitie biografice, adeca a face cunoscuta viéti'a scriitoriloru destinsi, a artistiloru si a barbatiloru de invetiamentu.

Déca se cuvine se onoramu pre aceli'a, cari au dusu una viéti'a corespundietória starei loru sociali, cu atátu mai vértosu se cuvine a dá tributulu de recunoscintia aceloru barbati, cari si-au sacrificatu viéti'a pentru invetiamentulu, pentru binele unei patrie. Intre acesti barbati rari potemu insirá, si inca cu dreptu cuventu, pre fostulu ministru de cultu si instructiunea publica Dr. Augustu Trefort, carele mai bine de unu deceniu si diumetate a condusu invetiamentulu patriei nóstre.

A descrie biografi'a unui barbatu de statu asiá de mare remâne de problem'a unui condeiu mai dibace, noi ne vomu restringe a insemná pre scurtu numai acelea liniaminte, cari pâna aci ajunsera la publicitate.

Augustu Trefort se nascù la anulu 1817 in Homonn'a Comitatalu Zemplén, unde tatalu seu cá medicu se bucurá de stim'a tienutului. Studiele gimnasiali si le-a terminatu in S. A. Ujhely la anulu 1831; ér' celea juridice la universitatea din Pest'a la anulu 1836; inca pre atunci aflá mare placere in cetírea opurilor filosofice alui Russeau, Voltaire, Montesquieu si in celea istorice alui Gibbon si Mignet. Dupa terminarea studiiloru sale facù una caletoria científica prin lumea mare, prin Germani'a, Angli'a, Rusi'a, Svedi'a, Dani'a si Itali'a, cu acelu scopu, cá se adune cunoscintie folosítorie, cari apoi se le indigineze in patri'a sa. Ténerru caletoriu cu atentiune a insemnatu totu ce a vediutu, auditu si esperiatu, si dupa una caletoria mai bine de unu anu, in 7 Februaru 1837 chiar' in diu'a cându se impliniáu 20 de ani dela nascerea sa se reintórse acasa in-avutitu de cunoscintie si esperintie. Dupa mai multi ani, aducându-si aminte de acést'a caletoria, díse urmátoriele cuvinte: „Asiá am caletoritu cá unu copilu fantasticu, carele crediù, cá in societatea magiara nu va aflá locu pre sém'a sa; carele erá desperatu si facia de sórtea tiei si nu pricepea dreptulu de esistintia a multoru factori de statu. Asiá m'am reintorsu cá unu omu tineru desceptu, in care lumea si cunoscintia de omeni a desvoltatu mintea practica si carele de atunci n'a

desperatu neci facia de sórtea sa neci facia de a patriei chiar' si intre relatiunile celea mai rele“.

Trebue se premitemu, cumcà individualitatea lui Augustu Trefort s'a desvoltatu de tēmpuriu, si activitatea lui inca a luat directiva de tēmpuriu.

Indata dupa reintórcerea sa din caletoria scrise in foisiór'a (Társalkodó) unicului organu politicu de pre atunci „Jelenkor“ sub titul'a: „Insul'a Sântului Laurentiu in Veneti'a“, in care depinge cu colori vii claustrulu armenescu alu acestei insule. — Totu dupa reintórcerea Sa din caletoria se aplicá cá concepistu la camer'a mag. reg., dar' in acestu oficiu de statu nu remase multu tēmpu, cà-ci vediēdu, cum-cà nu-si póte validitá cunoscintiele de specialitatea sa, abdisé si se apucá cu unu zelu neobositu de studierea economiei natiunali, a finantiiloru, a politice si a istoriei, in cari si-câscigá una esperintia mare.

De tineru pasí pre carier'a de scriitoriu si inca nu cu poesii cá alti scriitori tineri, ci cu unu studiu aprofundatu, a carui scopu erá fundarea unei *reuniuni artistice*. In caus'a acést'a scrise la anulu 1838 in foisiór'a: „Társalkodó“ unu articlu sub titul'a: „Câte-va cuvinte in caus'a reuniunei artistice infientiānde in Pest'a“, dela care asceptá, cá tiér'a in privinti'a spiritala ar' câscigá directiune noua; cerculu ideiloru s'ar' lati; s'ar' deschide unu câmpu nou de activitate; in fine multe poteri si pasiuni de acelea, cari acumu retacescu in cóce si in colo fàra de carare regulata, ar' cautá patri'a artei, in carea visurile asiá de norocesce se realiséza“. Acést'a rennime si-incepù activitatea sa la anulu 1840. Totu atunci cu conclucrarea lui Eötvös si Szalay fundara fói'a científica: „Budapesti Szemle“, in carea Trefort scrise dóue disertatiuni meduóse: despre „interesele materialí“ si despre „dreptulu de posesiune in Ungari'a“; ambele se misica in acelu cercu de idei, care l'a fostu pornitu Széchenyi si care vedeá salutea patriei in reform'a sociala si economica.

Pentru activitatea sa atátu de zelósa si cu succese academi'a magiara lu-alese de membru corespondentu la anulu 1841, cându adeca abea erá de 24 ani. Scaunulu si l'a ocupatu cu disertatiunea: „Sistemele economiei natiunali“, in carea descrie istori'a economiei de statu. Totu cu Eötvös si Szalay a mai pornitu una fóia periodica, cu numele: Themis, ce contineá disertatiuni din sfer'a juridica. La anulu 1843 devení renumitu prin lucrurile sale esecutate in comisiunea comerciala alesa de diet'a de pre atunci; totu pre atunci lucrá multu in fói'a

„Pesti Hirlap“ spre a limpedi ideile si a popularisa renoirile. In diet'a dela 1844 a luat parte activa ca deputatul orasiului Zolyom. La anulu 1847 s'a casatoritu cu Elen'a Rosty, a carei sora mai mare a fostu soci'a baronului Josifu Eötvös. In 1848 a fostu ca secretariu de statu langa ministrulu Klauzal in ministeriulu de agricultura, industria si comereiu si totu odata cerculu alu VII din Capitala l'a alesu de reprezentantu in parlamentu. Dupa abdicarea ministeriului s'a dusu in strainatate si numai la 1850 s'a reintorsu in Csaba-Csüd la domeniulu seu din comitatulu Békés si aici a traitu retrasu consacrandu-si timpul, familiei sale, afacerilor economice si studiilor sale. Aici a formatu una reuniune economica, una societate regulatória de riuri, cu unu cuventu a desvoltatu una activitate mare pentru promovarea materiala si spirituala a tinentului, din care cauza comitatulu la anulu 1860 lu- si alese de vice-comite. La anulu 1861 cerculu Gyoma lu- alese de representante dietalu.

Pentru meritele sale multifarie, pentru scienti'a sa profunda si pentru diliginti'a sa neobosita, fu imbiatu dupa mörtea lui Eötvös la anulu 1871 cu ministeriulu de cultu si instructiunea publica, si fiindu- ca n'a primitu, dupa departarea lui Gorove i-au oferitu ministeriulu de comunicatiune. Neci acest'a n'a voitu se-lu primisca, dar' candu Pauler primi ministeriulu de justitia, din nou pre Trefort l'au imbiatu cu ministeriulu de cultu si instructiunea publica si in 4 Septembrie 1872 si fu denumitu prin rescriptu regescu. Unu barbatu cu cultur'a, simtiulu, esperienti'a si pregatirea lui Trefort se recerea pre terenulu instructiunei, ca se pöta completá si perfectiuná opulu inceputu de baronulu Eötvös.

Din lips'a de spatiu e cu nepotintia a face unu conspectu meritoriu despre activitatea lui de ministru. Câte scöle poporali nu s'au edificatu in decursulu aloru siese-spre-diece ani? Pre terenulu instructiunei medic inca s'a facutu reförme amelioratória multe, cari singure merita una apretiare deosebita.

Scölele reali s'au inaltiatu la unu rang cu gimnasiale. S'a ingrigitu de scöle si din punctu de vedere materialu. Trefort a datu aventu facultatei de medicina asiá, catu acea póte emulá cu facultatile europene, asemenea si poli-technic'a. Elu fundá universitatea din Clusiu. Elu se ingrigiá si de infflorirea artelor. Elu a infientiatu Conservatoriulu de musica, la care a cáscigatu de directoru pre Franciscu Liszt. Elu redicá mai multe zidiri, unde au se infflörisca mai multi rami de cultura. Töte acestea dovedescu despre neobosit'a lui activitate patriotica. Si pre langa töte acestea acestu barbatu universalu nu-si neglese neci afacerile ministrului de culte ci si in acést'a parte complicata a portofoliului

seu a remasu custodele si conducatoriulu fidelu alu progresului. Nimeritu lu- caracteriséza Carolu Szász in brosiur'a 8 din „Kortársak“: „Pre langa una ocupatiune si activitate atátu de mare inca cetesce förte multu, mai alesu nóptea; de aci provine, ca atingerea cu elu este placuta si instructiva. Politic'a lui pre terenulu instructiunei e: a desvoltá de odata toti rami instructiunei, in töte gradele. Presentarea lui esterna coresponde structurei sale spirituali. E iritatosu, dar' iritabilitatea numai i- maresce elasticitatea; e cá otialulu, ce indoindu-lu cercu nu se fränge, ci se încorda indereptu, si inca dá schintei la lovire tare. Dá schintei, pentru-ca in elu se afla caldur'a focului. Trefort are ánima calda, sacrificatória nu numai facia de cei ce i-a alesu de amicii sei, ci si facia de straini, mai alesu de lipsiti“.

„In viétia am venitu in atingere cu mai multi ómeni, dice mai departe Carolu Szász, „dar' una minte mai multilaterale, mai capace, mai universalá, unu omu, care se scie mai bine apretia töte ramurile scientiei n'am cunoscutu“. Academi'a científica mag. la anulu 1885 lu-alese de presedintele seu. Aici a luat una parte activa; dupa olalta si- ceti memoriale sale, cari töte suntu studii adúnci, asupr'a lui Lonyai, Thiers, Mignet, Guizot, etc. —

Lucrarile sale literarie incepü a le aduná la anulu 1881, cari aparura sub titul'a „Emlékbeszédek és Tanulmányok“. Dupa acestea a urmatu la anulu 1882 opulu: *Kisebb dolgozatok az irodalom, közgazdaság és politika köréből*, ce cuprinde articlii din sfer'a literaturii, economiei nationali si a politiceii. Suntu destinsu lucrările sale despre istori'a francesa si anglesa si érași vorbirile sale, ce le-a disu dupa alegerile dela 1881. La anulu 1887—8 a edatu döne tomuri sub titul'a: *Ujabb emlékbeszédek és tanulmányok*, a caroru cuprinsu nu numai marturisesce de una cultura superiora a auctorului, ci servese si spre a caracterisá istori'a si directiunea timpului nostru. Cu câte-va luni inainte de acést'a au aparutu: „Beszédek és levelek“, ce demustra activitatea multilaterala si admirabila a lui Trefort, precumu si abundanti'a in idei. Operele lui suntu pretiose din punctu de vedere literariu, apoi si- au insemnatatea loro si din acelu punctu de vedere, ca marele barbatu de statu voi prin ele se influentiéza asupr'a poporului, si se deslege problem'a culturala a timpului.

Aföra de lucrarile insirate mai potu fi inca si altele, cari au se fia aduse la lumina de celu ce va descrie cu esactitate biografi'a acestui barbatu mare pre terenulu instructiunei. Acelu scriitoriu ori-cumva mesurá activitatea lui Trefort, fia securu, ca in dorsariulu intunecosu i-se va ivi una figura luminosa, carea nu in zadaru a traitu.

Santulu Georgiu si Pascile.

(Continuare din Nr. 22).

Cându se au adoptatu in calclatiunea pascala lun'a sinodica de 30 de zile, a predomnitu credinti'a, că prin aceea pascile juliane nu voru concadé cu cele evreesci, cari se serbéza dupa fazele astronomice si afara de aceea nu sunt legate de o di anumita a septemanei precum sunt legate cele crestine de dumineca; computulu a aretatu inse, că acést'a totu-si se pote intemplá si pre bas'a computului pleniluniului ciclicu, de ore-ce, dupa cum am amentitu mai susu, fazele ciclice se departa numai cu 2 zile de cele astronomice, asia spre a evitá acést'a si a tiené stensu la stabilirile conciliului din Nicea, se a nascutu necesitatea de a mai amplificá limit'a pleniluniilor pascale cu alte 2—3 zile preste cele ciclice. Se intielege de sine, că acést'a s'a potutu numai pre bazea unui computu in forma compendiósa. Si facundu-se acést'a, lucru fórte remarcabilu, s'a constatatatu, că *la fie-care epactu anuale corespunde unu datu determinatu a pleniluniului pascatu* precum se vede din:

Tabel'a epactelor juliane cu pleniluniile pascali.

Epact'a annuala	Pleniluniulu pasceloru	Litera dilei	Epact'a annuala	Pleniluniulu pasceloru	Litera dilei
I.	15 Apriliu	G	XVII	30 Martiu	E
III.	13 Apriliu	E	XVIII	29 Martiu	D
IV.	12 Apriliu	D	XX	27 Martiu	B
VI.	10 Apriliu	B	XXII	25 Martiu	G
VII.	9 Apriliu	A	XXIII	24 Martiu	F
IX.	7 Apriliu	F	XXV	22 Martiu	D
XI.	5 Apriliu	B	XXVI	21 Martiu	C
XII.	4 Apriliu	C	XXVIII	18 Apriliu	C
XIV.	2 Apriliu	A	XXIX	17 Apriliu	B
XV.	1 Apriliu	G			

Tabel'a acést'a, dupa acést'a forma, se trage dela Dionisiu Exiguu si a fostu introdusu in computulu pasceloru in deplin'a ei valóre. Onorabilii cetitori afla acum, că pleniluniu pasceloru nu cade, dupa cum a resultatu mai susu, in 15 Apriliu, ci in 18 Apriliu cá datulu corespundietoriu epactei XXVIII, care a fostu Luni si pascile a trebuitu se se serbeze duminec'a urmatórie la 24 Apriliu, cum se a intemplatu in fapta. Si de ore-ce epact'a annuala se determina din numerulu de auru, dupa regul'a mai susu expusa, asia aici avemu alu doilea argumentu, că nu sta aceea ce sustiene Rev. Domnu B. Densusianu, că „dupa calculatiunea noua“ pascile nici cându nu se potu determiná cu numerulu de auru 8. Nu sta nici aceea afirmatiune sustienuta cu atât'a taria — cu calindariulu in mana — că eu am falsificatu datele din tabela, pre langa pucina atentiune, aflandu, că la numerulu de auru 8

corespundiendu epact'a annuala XXVIII la acést'a corespunde, dupa tabel'a lui Dionisiu, datulu pleniluniului pascalu 18 Aprilu.

Voiu se aretu acum in ce modu se potu determiná pascile dupa acést'a tabela. Se punemu spre acestu scopu, că avemu se determinamu datulu pasceloru din a. 1889.

Fiindu-cá anulu presente are numerulu de auru 8 (v. Nr. 18 p. 301), anulu viitoriu 1889 va ave numerulu de auru 9 corespunde epact'a annuala IX. Cautandu in tabel'a lui Dionisiu aflamu, că la epact'a IX corespunde datulu de 7 Apriliu cá pleniluniu a pasceloru cu liter'a dilei de septemana F.

Pentru a sci in ce di a septemanei cade acestu datu, trebue mai antâtu se determinamu liter'a dominecei din acelu anu, de ore-ce dupa acést'a ori-care alta di se pote determiná.

Liter'a dominecei este aceea litera a alfabetului, care cade pre dominec'a antâia a anului in vreme ce 1 Ianuariu se insémna cu A, a 2-a Ianuariu cu B, a 7-a Ianuariu cu G si apoi in ordine ciclica a 8-a Ianuariu érași cu A etc.

Dupa stilulu julianu liter'a dominicala pentru unu anu óre-care se afla dupa urmatórie a regula: la numerulu anului adauge a partr'a parte a lui fora privire la restu; din sum'a acestoru numeri subtrage 3 si restulu se subtrage din unu multiplu a lui 7, care este cu o unitate mai mare de catu cotientulu intregu, ce obtienemu, deca restulu se divide cu 7, atunci diferinti'a ne da liter'a dominicala.

Aplicandu acést'a regula la anulu 1889 avemu urmatoriulu computu:

Numerulu anului 1889 1889
 a patra parte fora privire la restu face . 472
 sum'a ambiloru numeri 2361
 din acést'a suma subtragemu 3
 remane restu 2358.

Acestu restu impartitu cu 7 ne dà 336 cá cotientu intregu. Numerulu cu una unitate mai mare este 337. Acestu numeru multiplicatu cu 7 ne dà: $337 \times 7 = 2359$.

Asia đara din numerulu 2359
 subtragundu restulu de susu 2358

A B C D E F G remane preste I = A.
 1 2 3 4 5 6 7 Liter'a dominecei este A.

De ore-ce A cade pre dumineca, F cade pre Vineri si in urmare pleniluniulu pascale cade in anulu 1889 *Vineri in 7 Aprilu* si acum numeramu: Vineri in 7, Sambata in 8 si dumineca, diu'a pasceloru, in 9 Aprilu. Eu credu ca asia va fi.

Facia de acestu calculu nu pote se opuna nime ce-va fora de a negá adevéruleu facticu istoricu. Acést'a este metod'a de calculare a datului pasceloru

pre basea epactelor, metoda, care a intrebuintiatu-o omenimea mai bine de 1300 de ani in calcularea pascilor si anume beseric'a reseritena pana in ziua de astazi era cea apusena pana la anul 1582.

Prin introducerea stilului gregorianu in beseric'a apusena la a. 1582 prin trecerea a loru 10 zile dela 1 Octobru la 14 Octobru, asia in acesta beserica si epact'a anuala a devenitu mai mica de catu in stilulu julianu pana la a. 1700 cu 10, dela 1701—1900 diferinta epactelor in ambele stiluri face 11 si dela 1900—2200 va face 12 etc. in urma intercalarei acceptate in stilulu nou. De ore-ce in acestu stilu si datulu ecuinocliului a avansatu in perioadele mai susu expuse totu cu atatea zile, asia se pote intempla lucru altu-cum firescu, ca in aceste itervale se cada unu pleniluniu si de acea beseric'a apusena va serba pascile dupa acestu pleniluniu pre candu beseric'a reseritena va serba pascile, precum se a intemplat in anul curentu, dupa 21 Martu stilulu julianu.

In stilulu gregorianu nu mai corespunde ca in celu julianu la fie-care epacta anuala si unu datu constantu a pleniluniului cu unu datu constantu, ci acelu pleniluniu se intardia totu la 200 pana la 300 de ani cu o zi pre cum se vede din urmatori'a

Tabela epactelor gregoriane cu pleniluniile pascale.

1583—1700			1701—1900			1901—2200		
Epact'a	Pleni- luniu cade	Litera dilei	Epact'a	Pleni- luniu cade	Litera dilei	Epact'a	Pleni- luniu cade	Litera dilei
I	12 A	D	XXX	10 A	E	XXIX	14 A	F
II	11 A	C	I	12 A	D	XXX	13 A	E
IV	9 A	A	III	10 A	B	II	11 A	C
V	8 A	G	IV	9 A	A	III	10 A	B
VII	6 A	E	VI	7 A	F	V	8 A	G
VIII	5 A	B	VII	6 A	C	VI	7 A	D
X	3 A	B	IX	4 A	C	VIII	5 A	D
XII	1 A	G	XI	2 A	A	X	3 A	B
XIII	31 M	F	XII	1 A	G	XI	2 A	A
XV	29 M	D	XIV	30 M	E	XIII	31 M	F
XVI	28 M	C	XV	29 M	D	XIV	30 M	E
XVIII	26 M	A	XVII	27 M	B	XVI	28 M	C
XIX	25 M	G	XVIII	26 M	A	XVII	27 M	B
XXI	23 M	E	XX	24 M	F	XIX	25 M	G
XXIII	21 M	C	XXII	22 M	D	XXI	23 M	E
XXIV	19 A	D	XXIII	21 M	C	XXII	22 M	D
XXVI	17 A	B	XXV	18 A	C	XXIV	19 A	D
XXVII	16 A	A	XXVI	17 A	B	XXV	18 A	C
XXIX	14 A	F	XXVIII	15 A	G	XXVII	16 A	A

In stilulu gregorianu epact'a anuala se determina dupa regula stilului julianu avendu a subtrage din epact'a juliana in secolulu presente 11 era in celu urmatoriu 12. Pentru anul 1889 am aflatu, ca epact'a juliana face 9. De ore-ce din acestu numeru nu se pote subtrage 11 adaugemu la epact'a juliana o lunuatiune sinodica = 30 de zile si avemu: $30 + 9 = 39$, de aci subtragemu 11 remane 38 ca restu. Epact'a gregorianu in 1889 este asia dara XXVIII.

Cautandu in tabela datulu pleniluniului pascalu corespunditoriu epactei aflamu 15 Aprilu st. n. = 3 Aprilu st. v, Acestu datu cade Luni si in urmare dominee'a viitoria in 21 Aprilu st. n. = 9 Aprilu st. v. cadu pascile gregoriane adeca in aceasi zi cu cele juliane.

Onorabilii cetitori nu voru fi scapatu din vedere diferinta insemnata ce se areta din acestu calculu in privinta datulu pleniluniului pascalu dupa ambe stiluri. Pre candu pleniluniulu pascalu conformu epactei juliane cade in anul viitoriu in 7 Aprilu st. vechiu. Acest'a provine de acolo, ca in urma corectiunilor adoptate in stilulu nou, pleniluniile pascale valabili pentru determinarea datulu pasciloru in stilulu gregorianu concadu aproape cu pleniluniile astronomice si diferinta intre ele face celu multu *una zi*, in vreme ce, precum am mai amintitu, acest'a diferinta in stilulu julianu se urca la mai multe zile. O urmare a acestei coincidentie a pleniluniilor astronomice cu cele pascale in stilulu nou este, ce in baserica reseritena nu are locu, ca pascile basericeii apusene adese-ori concadu cu cele evreesci. In secolulu presente se a intemplatu acest'a de 2 ori si anume in 14 Aprilu 1805 si in 3 Aprilu 1825 era in secolulu urmatoriu se va intempla acest'a mai de multe ori si anume: in 12 Aprilu 1903, 1 Aprilu 1923, 17 Aprilu 1927 si in 19 Aprilu 1981.

3. Metodulu de calculatiune dupa „man'a lui Damaschinu“ astu-feliu dupa cum se afla expuse in cartile nostre besericesci si in cronologi'a lui Ioanu Popu este o mostenire greca slavona si se-a straplantatu la noi prin cartile besericesci traduse. Acei'a dara, cari ni-au impusu alfabetulu cirilicu ni-au impusu si „crugurile“ si este tempulu supremu se ne scapamu si de acest'a acuisitiune straina precum ne am scapatu in secolulu acest'a de alfabetulu cirilicu.

Metoda acest'a de calculatiune se bazeza pre unu mecanismu crasu, fora intielesu, care degeneraza in o „maestria“ si care pentru a-o invetiati pretinde luni intregi si de acea nu e mirare, ca teologi eminenti si scriitori, pre lenga tota bunavointia, nu si-o potu insusi. Catu de simpla facia de acest'a este cronologi'a, care, basata pre elemente matematice, determina orice cronologicu securu si usioru dupa reguli ficse si care se pote absolvi in pucine ore de studiu. Daun'a ca o atare cronologia lipsesce in titeratur'a noastra.

Si pentru-ca se nu fiu banuitu, ca sustienendu acesta dora asi cugetati a propune ceva, ce ar aduce vre-o reforma ore care in tipiculu besericeii nostre banuieia, care desi nu este exprimata, dara resulta ca unu firu rosu din tote reflexiunile ce-mi face Reverendissimulu Domnu canonicu B. Deususianu, trebuie se constatezu, ca maiestria lui Damaschinu nu se a folositu exclusivu in determinarea datulu pasciloru. In acesa credintia me intaresce insusi cronologi'a de Ioanu Popu.

Acestu autoru la pag. 67 §. 7 pune in paralela numerii de auru cu epact'a annala s'eu „temeli'a lunei“ cum i- dice elu si ni spune, cã numerulu de auru unii lu- foloseau in calculatiunea pasciloru.

In tota cronologi'a lui Joann Popu acestu paragrafu este celu mai insemnatu fiindu-cã se bas'za pre principii scientifiche.

Totu acolo ni spune Joannu Popu cã numerii de auru si epactele „unulu din altulu se intogmescu si infratiescu“, inse elu intrelasa a ni spune cum? De acea voiu se descoporu acestu secretu mare. Pentru a determinã epact'a annala din numerulu de auru dividemu numerulu de auru cu 3, d'eca astu-feliu remane cã restu 2, adaugemu la numerulu de auru 10 si avemu epact'a corespundiet'oria, d'eca remane cã restu 2, adaugemu la numerulu de auru 20 si avemu epact'a, candu nu remane restu la numerulu de auru nu se adauge nimicu, elu insu-si infaciosi'za si epact'a annala. Pentru anulu 1888 numerulu de auru este 8, care divisu cu 3 ne dã 2 cã restu si d'eca la numerulu de auru adaugemu, dupa regul'a de susu, 20 avemu epact'a annala: $8 + 20 = 28$ dupa cum am aretatu mai susu dupa alta metoda. Pentru anulu 1889 numerulu de auru este 9. De ore-ce acestu numeru divisu cu 3 nu lasa restu, asiã la elu nu avemu se adaugemu nimicu, elu insu-si infaciosi'za epact'a.

De ore-ce acum la fie-care numeru de auru corespunde in stilulu julianu o epacta determinata si precum am aretatu mai susu, la fie-care epacta unu datu determinatu a pleniluniulu pascalu, resulta de sine, cã si la fie-care numeru de auru corespunde unu datu determinatu a pleniluniulu pascalu si anume acel'a datu, care corespunde epactei din cestiune precum se vede din:

Tabel'a numeriloru de auru si a epacteloru juliane cu pleniluniile pascali.

Numerulu de auru	Epact'a annala	Pleniluniulu pasciloru	Liter'a dilei
1	XI	5 Aprilu	B
2	XXII	25 Martiu	G
3	III	13 Aprilu	E
4	XIV	2 Aprilu	A
5	XXV	22 Martiu	D
6	VI	10 Aprilu	B
7	XVII	30 Martiu	E
8	XXVIII	18 Aprilu	C
9	IX	7 Aprilu	F
10	XX	27 Martiu	B
11	I	15 Aprilu	G
12	XII	4 Aprilu	C
13	XXIII	24 Martiu	F
14	IV	12 Aprilu	D
15	XV	1 Aprilu	G
16	XXVI	21 Martiu	C
17	VII	9 Aprilu	A
18	XVIII	29 Martiu	D
19	XXIX	17 Aprilu	B

In ac'est'a tabela am susceptu si epact'a annala spre lamurirea regulei expuse mai susu pentru determinarea ei din numerulu de auru.

In form'a ac'est'a tabel'a se a introdusu prin Cionisiu la anulu 532, care are numerulu de auru 1. D'eca astu-feliu cun'oscemu numerulu de auru pentru unu anu ore-care, tabel'a ni areta pleniluniulu pascalu si datulu pasciloru lu determinamu togm'a asiã cum am aretatu dupa metod'a epacteloru mai susu.

Din ac'est'a tabela se vede lamuritu, cã se recere se scimu numai numerulu de auru pentru a determinã datulu pasciloru s'eu se scimu numai singuru epact'a annala, pentru determinarea datului pasciloru.

D'eca Joannu Popu ar' fi cunoscutu insemnetatea acestoru numeri in computulu pascalu, atunci ar' fi lasatu §-lu 7 dela pag. 67 cu totulu afara, pentru-cã numerii de auru si cei corespundietori a epactei de pre pag. 67 nu convinu cu ceia de pre pag. 66 si ac'est'a tabela i rest'orna tote elementele cronologice pre care a claditu pre cum se pote convinge ori si cine si de acea inceputulu cicluriloru solari si lunari dupa maiestri'a lui Damaschinu numai de acea se au luatu asia, cã numerii ce se obtienu astu-feliu mai bine se nimicescu pre inchiaturile m'anei si nu din ore-care principiu s'eu pre ore-care statorire beseric'esca dupa cum se ar' crede din reflexiunile Reverendissimulu Domnu canonicu B. Densusianu.

Reverendissimulu Domnu a declarat, cã incheia ori-ce discutie cu mine in ac'est'a materia si in urmare trebue se-mi ieu si eu remasu bunu dela o. cetitori. D'eca prin intimpinarea presenta am abusatu de pacienti'a o. cetitori mai multu de cum a-si fi creditu insu-mi la inceputu, pentru ac'est'a indulgentia credu cã voru fi compensati prin acea, cã in reflexiunile din Nr. 18 si cele presente se afla expuse in liniamente generali intregu calindariulu julianu si estragundu regulele pre unu foi de hãrtie voru fi in stare a determinã ori-ce elementu cronologicu referitoriu la calculatiunea pascala si nu voru pati cea ce a patitu acelu preotu silbastru din muntii Hatiegului, despre care ne rep'orta Reverendissimulu Domnu B. Densusianu in intimpinarea sa din urma. **Dr. Paulu Tanco.**

Cum ar' fi de a se pregati elevii preparandiali din obiectele limbei materne, cã mai bine se se p'ota ajunge scopulu cu propunerea limbei materne in sc'ol'a populare?

Sub acestu titlu a aparutu in f'oi'a „Néptanitók Lapja“ unu articlu f'orte interesantu si instructivu, care merita din totu punctulu de vedere, cã se fia cunoscutu si de O. lectori ai f'oiiei n'ostre.

I.

Cam pre la midiloculu seclului nostru s'a intemplat, cã regele de atunci a Prusiei pre invetiatori i-a facutu

responsabili pentru tulburările ivite în țiera. Cu câteva decenii mai târziu dascălii germani au fost glorificați, loru atribuirendu-se învingerea strălucită dela Sadow'a.

Este fără îndoieală, că în ambe afirmările este exagerare, dar' e certu, că este și multu adevăru în ele. Cine pôte negă, că spiritulu plantatu în elevii preparandiali, decatra acești'a se straplanteza în diferitele straturi ale poporului?

Kehr în conferința învetiatorilor germani ținută în Erfurt în 1884 între altele dăce: „Chiamarea profesorulu preparandialu este frumoasă și sublimă! Cuvântulu, ce 'lu plantamu în anim'a fitoriulu învetiatoriu se esporta în orășiele și satele patriei și ajunge în spiritulu, în sentimentulu întregi vieții poporului. Plânsorile juste în contr'a eventualelor greseli a învetiatorilor mai tineri și pentru rezultatulu insuficientu a instrucțiunei populare în locul primu suna la adres'a preparandieloru; pre acestea le facu responsabile pentru erorile pedagogice și altele comise în școl'a populare“. Din cuvintele citate se vede, că dela rezultatulu instrucțiunei și educațiunei din preparandia depinde rezultatulu instrucțiunei și educațiunei școl'e elementare. Este lucru naturalu, că în școl'a populare sunt scaderi, pentru cari nu potemu face responsabilă preparandi'a, sunt scaderi, cari nu jactu în preparandia, ci în individi, în viața seau dora în sistem, pentru ace'a acestea se nu le scriemu pre contulu preparandieloru. Déca potu stă judecările lui Kehr referitorie la întreaga instrucțiunea și educațiunea, atunci întielesulu generalu alu acestor'a se pôte estinde și asupr'a singuraticeloru părți a instrucțiunei și educațiunei. Se vedemu deci că instrucțiunea limbii materne din școl'a populare în ce relațiune stă cu instrucțiunea limbii materne din preparandia, cu alte cuvinte cum trebuie se fia instrucțiunea limbii materne în preparandia, că se se póta ajunge mai bine scopulu instrucțiunei limbii materne în școl'a populare.

Preparandi'a este pentru școl'a populare. Preparandi'a trebuie deci se lucreze asiă, că elevii sei venindu în chiar' cu scopulu instrucțiunei populare, că învetiatori se fia în stare a areță rezultatu îndestulitoriu atâtu cu instrucțiunea câtu și cu educațiunea. Déca stă ast'a, atunci mai înainte de toate trebuie se fimu în chiar', că care este scopulu instrucțiunei limbii materne în școl'a populare, cari sunt mijlocele spre ajungerea acestui scopu, și ore ajunge-vomu scopulu, — apoi potemu trece la chiamarea preparandiei în privința ast'a.

Care este deci scopulu instrucțiunei limbii materne în școl'a populare? Responsulu e usioru, scopulu ni-lu prescrie planulu de învetiamentu. Planulu dăce: scopulu propunerii limbii materne este: că copilulu se învetie a vorbi și scrie corect, a întielege chiar' vorbirea și scrierea altor'a.

Acest'a este scopulu, idealulu, care trebuie se-lu ajunga învetiatoriulu. Déca omulu cetesce numai asiă fugitivu acest'a determinare de scopu la parere seca, ar' cugetă, că realizarea lui este ceva lucru usioru, și că nici n'are ce se se cugete asiă multu asupr'a lui. Și totuși înve-

tiatoriulu, care 'și pricepe chiamarea s'a, nici unu obiectu nu-i dă atât'a de lucru, că acest'a! Au nu chiar' dela instrucțiunea limbii materne depinde mare parte durabilitatea totororu cunoscintieloru?

Se vedemu deci câte de toate cuprinde în sine scopulu exprimatulu asiă pre scurtu în planulu de învetiamentu. Scopulu instrucțiunei limbii în genere luatulu este abilitatea de a întielege și de a fi întielesu. Chiamarea deci se referesce la două: la dexteritatea, abilitatea, promptitudinea în comunicarea și în întielegere.

Trebuie deci se ne nesuim întracolo că copilulu se-și însușească în școl'a populare abilitatea acea:

a) că se dispuna de copi'a de cuvinte corespunditorie cugeteloru și sentimenteloru sale, și cuvintele se le scia aplica cu ușurătate și corect atâtu în vorbire câtu și scriere.

b) a două ora trebuie se-i facemu apti pre copii de a întielege vorbirea altor'a, adică că la audiulu vorbirei altor'a în spiritulu lui se se născă totu acelea-și cugete, acelea-și sentimente, pre cari vre se le comunice vorbitoriulu.

Atât'a cuprinde în sine scopulu exprimatulu pre scurtu. Se cercamu acumu după mijlocele, ce stau în serviciulu acestui scopu.

Amu pot' dăce, că asiă ni-o spune planulu de învetiamentu, dar' nu vă strică déca vomu scii și „pentru ce“, pentru-că planulu nu îndesiertu indica și mijlocele.

Noi avemu că se ne conducemu elevii asiă, că ei se-și însușească, promptitudine întru asi comunică cugetele și întru a întielege vorbirea altor'a.

Spre ajungerea acestui scopu pasulu primu este că se ne punemu în contactu cu elevulu, și ast'a se întempla prin limba, prin vorbire. Fiindu-că copiii cându intra mai întâiu în școla sciu de já vorbi, mai întâiu 'i vomu deprinde în vorbire. De copilu se lega vorb'a involuntariu și prin exercitiu pre încetulu de-și înconșciu, 'și însușesce ore-care promptitudine în vorbire. Limb'a viua deci și-o însușesce omulu prin exercitiu dar' fiindu-că acest'a e înconșciu, nu e suficientu.

Însușirea limbii viue numai atunci ar' pot' fi scopulu finalu alu instrucțiunei limbii, déca omulu ar' pot' conveni în persoană cu totu, déca totu oamenii aru vorbi limb'a acea care o scie vorbitoriulu. Omulu înse trebuie se vina în atingere spirituale cu persoane din departare ma chiar' și cu persoanele trecutulu și a venitoriulu, de acea cuvântulu trebuie facutu permanentu, durabile, acest'a trebuie se-lu scimă redescoperă. Ast'a se întempla prin scriere și citire.

Înse atâtu limb'a viua câtu și cea scrisă trebuie se fia conșcia! Că se fia conșcia se recere cunoscerea legiloru limbii, cu acestea se ocupa gramatic'a. Promptitudinea înconșcia în limba se basăza pre sentiulu limbisticu, ce'a conșcia pre scient'a limbii.

Da aci urmăza, că planulu de învetiamentu dă mijlocele cari servescu spre ajungerea scopulu instrucțiunei limbii iea:

- a) Exercitiile de vorbire și întielesu;
- b) scrierea și citirea și

c) gramatic'a. Planulu mai adauge, că spre ajungerea scopului se se folosésca tóte obiectele de invetiamentu; ori despre ce obiecte vorbesce copilulu, invetiatoriulu trebuie se-lu indrepte, se-lu faca atentu, că vorbirea lui si din punctu de vedere gramaticalu se fia corecta si prin acést'a dedare trebuie introdusu in cunoscinti'a limbei sale.

Planulu in tóte direptiunile indruma cá invetiatoriulu se aiba in vedere strictu recerintiele vietiei practice.

La esercitiile de vorbire si intielesu (instruictiunea intuitiva) indruméza cá invetiatoriulu la intuirea obiectelor din scóla se-i dedee pre copfi cá se-si predee in vorbire fluenta cunoscintiele cascigate, cá atunci cându face cunoscute obiectele afara de scóla si viati'a familiara conceptele formate prin intrebări se le cuprinda cu copfi in vorbire fluenta si se le predée in ordine, mai departe cá invetiatoriulu la scrutarea, esaminarea obiectelor se-i deprinda in cugetare.

Totu astufeliu de indrumări da planulu si cu privire la instruictiunea scrierei si cetirei.

Planulu ne spune destulu de chiar' ce avemu de facutu. Planulu díce: „Invetiatoriulu e cu deosebita atentiune la ce'a, cá copfi se intieléga tóte cuvintele cetite, se scia predá cu cuvintele sale celea cetite. Procedur'a acést'a servesce nunumai spre desvoltarea intielesului si spre largirea cunoscintieloru ci mai vértosu spre esercitarea sentiului limbisticu si a aptitudinei predării“. — „Invetiatoriulu se grigésca strictu cá copilulu se intieléga nunumai vorbele, ci si cuprinsulu propusetiunei si prin urmare se scia accentuá bine propusetiunea ma si lectur'a intréga“. La recitare pretinde predare cu accentuare chiara si naturalé.

Cu privire la scriere planulu asemenea dá o multfme de indrumari, cá cum trebuie condusi copfi dela scrierea mecanica, la concipiarea independenta.

Indrumarile privitórie la propunerea gramaticiei suntu inca mai chiare, si déca undeva atunci aci cu deosebire accentuéza cá scopulu nu e propunerea gramaticiei ci a limbei! Se vedemu ce díce planulu in respectulu acést'a. „Cunoscintiele necesarie elevulu scólei primarie si-le póte insusí in legatura cu instruictiunea celoru alalte obiecte, acelea se potu impreuna cu scrierea si cetirea, si tóte câte i suntu de lipsa in modulu acést'a se potu propune mai cu succesu. Detorinti'a stricta a invetiatoriloru poporali este, cá in propunerea limbei materne pondulu se-lu puna pre analisarea, desvoltarea bucatiloru de lectura si a propusetiuniloru si pre compunerea in propusetiuni a cuvintelor, si cu acestea in legatura propunerea sintactice se-o restringa la celea necesarie de sciutu ce servescu de basa ortografiei.

(Va urmá).

P. Ungureanu.

Correspondintia.

Multu Onorate Domnule Redactoru!

Permiteti-mi in pucine cuvinte a aduce la cunoscinti'a publica in catu se póte prin pretiuitulu organu ce-lu redige-ti unu actu de cea mai mare insemnatate indeplinitu in opidulu Cosiocn'a.

Preotulu consciu de chemarea sa, activulu, in ostenele neobositulu, actualulu protopopu gr.-cat. Prea Onoratulu Domnu Joanu Hossu din anulu 1880, de cându stá cu conducerea afaceriloru in fruntea tractului Cosiocnei, acea ce a accentuatu cu cuventulu a intaritu totu de-odata si cu fapt'a.

Acést'a asertiune si- afla demonstrarea in modulu urmatoriu: ne mai potându suferi vechiulu edificiu scolariu, prin intielépt'a sa conducere, cu consiliile sale adevratu parintiesci dobândindu sucursulu materiale a bravulu seu poporu, in ver'a anului curente a reusitu a duce in deplinire radicarea unui nou edificiu scolariu; — care atátu prin impartirea si form'a sa interna, câtu si cea esterna nu numai corespunde planuriloru ministeriali vigente; ci emuléza nu numai cu scólele din tractulu protopopescu alu Cosiocnei, fára se póte díce fára esagerare cu cele, din Archidieceps'a intréga.

Acestu edificiu cu atátu mai tare glorifica pre veteranulu conducatoriu si bravulu seu poporu, cu câtu e sevársitu in opidulu Cosiocn'a, carele consta din cinci confesiuni; — cine scie ce insemnéza a fi intr'o comuna mai multe confesiuni, scie si acea cumu se póte radica acolo beseric'a, cas'a parochiale, scóla etc. —

Prea Onoratulu Domnu protopopu bine sciendu, cá nimicu e posibilu fára ajutoriulu divinu si cá in acea scóla au elevii a se impartasi si din instruictiunea religiosomorale cá primulu obiectu; asiá cá se nu lipsésca ajutoriulu divinu si cá acelui institutu culturale se-i imprime caracterulu religiosomorale, n'a pregetatu a se cugetá si despre sántirea lui; — pentru perfacerea carui actu sacru pre díu'a de 2 Septembrie a. c. la $\frac{1}{2}$ 12 óre preotfimea tractuale o invitá prin cerculariu, é'r' publiculu laicu prin invitatiuni indatinate. Punctu la terminulu amentitu Prea Onoratulu Domnu protopopu pre lánge asistenti'a a trei preoti in ornate besericesci si concomitatu de unu publicu românú fórté numerosu, de un'a inteligentia magiara frumósa din locu merse din beserica la scóla, unde dupa ceremonialulu religiosu indatinatu pregatindu ap'a sántita, cetindu rogatiunea pentru temel'á casei noua, mai întâniu tienú un'a vorbire intru tóte acomodata insemnatatei dílei, apoi stropí intregu edificiuulu; — dupa finirea sántirei s'a reintorsu éراسi la beserica, pentru a depune vestmintele sacre. Dupa sevársirea acestui actu sacru urmá prândiulu la mésa in scóla noua, decorata cu multu gustu, avéndu pre paretele din frunte inscriptiunea cu litere din frunze verdi „Bine a-ti venitú“. — Prândiulu se facú si finí cu cea mai mare vioitate, nelipsindu nice toastele atátu in limb'a romána, câtu si in cea magiara — dupa nationalitea respectiviloru, cari le-au tienutu — pentru tóte persónele competente in cauza. — La mésa se facura pentru copfi seraci si lipsiti de recuise scolare si oferte benevole in sum'a de 9 fl. 90 cr. v. a. — Dupa radicarea mesei urmá petrecerea cu dansu, carea a tienutu pâna in diori de díua; — aci nu potú a retacé impresiunea ce au facutu patru ténéri románi — din poporu — cu nationalulu jocu calusieriulu, jocându-lu cu cea mai mare escelentia. — In diori de díua intregu publiculu se imprasciá cu viua satisfactiune, urându cá intru multi ani se tráesca bravulu protopopu prea Onoratulu Domnu Joanu Hossu.

Juríulu de Cápta in 16 Septembrie 1888.

cu tóta onórea:
Dionisiu Morariu,
parochu gr-cat.

Dinariulu economului:

Octobre, are 31 zile. Brumarelu.

Calindariulu Iulianu		Calind. Gregor.
Sâmbata	1 A. Anania	13 Coloman
Domin. a 16-a dupa Rosalie, ev. Luca c. 7 gl. 7, v. 5.		
Domineca	2 M. Ciprian	14 Calist
Luni	3 M. Dionis. Ar.	15 Teresia
Marti	4 P. Jeroteiu	16 Gallu
Mercuri	5 M. Haritina	17 Hedvig
Joi	6 † A. Toma	18 Luca Ev.
Vineri	7 M. Serg. si V. ☉	19 Ferdinand
Sâmbata	8 C. Pelagia	20 Vendelin
Domin. a 17-a dupa Rosalie, ev. Luca, c. 8, gl. 8, v. 6.		
Domineca	9 † A. Jacobu	21 Ursula
Luni	10 M. Eulampie	22 Cordula
Marti	11 † A. Filipu	23 Joann C.
Mercuri	12 M. Prov., Tarach.	24 Rafailu
Joi	13 M. Carp. si Pav.	25 Crisant
Vineri	14 (†) C. Parascheva	26 Amand
Sâmbata	15 M. Luciann	27 Sabina
Domin. a 18-a dupa Rosalie, ev. Luca c. 8, gl. 1, v. 7.		
Domineca	16 M. Login ☾	28 Sim., Jud'a
Luni	17 P. Osie	29 Narcis
Marti	18 A. E. Luc'a	30 Claudie
Mercuri	19 Pr. Joilu	31 Wolfgang
Joi	20 M. Artemie	1 Novembre T. S.
Vineri	21 C. Ilarionu	2 Pom. Rep.
Sâmbata	22 P. Averchie	3 Hubert
Domin. a 19-a dupa Rosalie, ev. Luca c. 16. gl. 2, v. 8.		
Domineca	23 A. Jacobu fr. D. ☉	4 Carolu
Luni	24 Mta. Areta	5 Emeric
Marti	25 M. Marcianu	6 Leonard
Mercuri	26 (†) Mr. M. Dim.	7 Engelbert
Joi	27 M. Nestoru	8 Gottfried
Vineri	28 M. Terentie	9 Teodoru
Sâmbata	29 M. Anastasia ☽	10 Andreiu
Domin. a 20-a dupa Rosalie, ev. Luca c. 8, gl. 3, v. 9.		
Domineca	30 M. Zinovie	11 Martiau
Luni	31 A. Stachie	12 Cunibert

Lucrarile in acést'a luna.

In gradin'a de legumi se continua lucrarile din Septembrie. Cu finea lunei se taia curechiulu si lasandu-lu se jaca preste olalta cam 10—12 zile (fiesce sub coperisii) se pune la muratu. Butile cu curechiu, celu pucinu pâna cându se fermenteza se punu la locu caldu. Cocenii de curechiu, frundiele, caralabele, napii si alte verdetiuri taindu-le meruntu si sarandu-le se punu la muratu in butoie. Preste ierna apoi totu la 8 zile se dà din ele la oi câte una portiune anumita, acestu nutrementu curatia bine sângele.

In gradin'a pomologica se sapa in giurulu pomiloru si se pregatesce scól'a, in carea suntu de a se semêná diferite semênii de pomi si arbori. Se culegu pomele si cele ce se cocu mai tardiu, si inca e bine se se culéga

inainte de a le bate bruma grosa. Culesulu se se intemple in zile frumóse, fâra de plóia, pomele preste nópte se remâna gramada sub pomu, cá se asude, intr'alt'a dí se cara in laintru si se asiédia pre paie uscate.

Aratur'a si semenatur'a grâului de tómma are se se gate pâna in 10 Octobre, — secar'a se mai póte semená si de aci in colo. Pre la midilocolu lunei acestei'a se incepe culesulu vinielor. Ar' fi bine, deca strugurii, inainte de ce ar' fi culesi, se fia odata seau de doue ori atinsi de bruma, dar' apoi indata trebuie vediutu de culegerea loru, pentru-câ precum una bruma seau doue sporesce vinulu, asiá brumele mai multe seau chiar' ghiaciurile impucinéza mustulu, firesce cá acést'a impregiurare de alta parte inaltia bunatatea vinului. Strugurii negrii totu-de-auna trebuie separati de cei albi, cá-ci altcum vinulu neci odata nu va avé colorea cea adeverata. Dupa culesu si dupa ce viti'a a lapedatu frundiele, trebuie inceputu la ingroparea vitei, la facerea de botasi si chiar' la plantarea vitei.

De óre-ce mneii cei mai bunu suntu cei fetati pre la midilocolu seau finea lui Februaru, pentru ace'a trebuie lasati berbecii intre oi in 6—7 Octobre, computându 8 berbeci la una turma de 200 oi.

Economulu se-si faca in lun'a acést'a computulu, câtu nutretiu are si câte vite, oi, etc. si facându proportiunea se se asigure de pre acum'a, cá se nu fia silitu a cumperá la primavera cu pretiuri esagerate.

Cine voiesce se edifice in anulu venitoriu, de acum se-si togmâasca omeni, cari se-i adune piétra, fiendu-câ-i capeta mai usioru, si gerulu preste iérna sugé umedié'a din piétra.

Cine are móra, se-si reparéze iasulu.

Se cara gunoii pre pamenturile, ce se voru ará la primevera, seau si acum in tómma.

Gaur'a cosîntieloru trebuie strimtata din ce in ce mai tare, dar' astupate de totu nu trebuie neci cându. Apetitulu porciloru grasi se maresce dândule câte una portiune de antimoniu.

Urdic'a suplinsce cânep'a.

Urdic'a, — acést'a plânta despretiuita — are se jóce una rola insemnata, încâtu se póte dobéndi din ea unu tortu mai finu mai tenaie si mai luciu, decâtu din cânepa. In privinti'a ast'a in tîmpurile mai nóue s'au facutu esperimente in Germani'a, a caroru resultatu demustra, cá urdic'a pre lênga una ingrigire de totu bagatela, aduce venite mai insemnate, decâtu cânep'a. Depre unu jugeru saditu cu urdic'e, se potu capetá intr'unu anu 750 pondi de tortu curatu si frumosu. Cultivarea urdiceloru se póte latf usioru, dupa-ce acést'a plânta contrasta tempestátiloru tîmpului si pre lênga acést'a nu este alegatoriá in solu.

Celu mai mare arbore din lume.

Intr'o padure din Californi'a se afla unu arbore de 150 m. inaltu si cu unu diametru de 12 m. In bort'a lui inchiapu 30 ómeni. Arborele e de mai multe mii de ani.